

Nr 10.

Ankom till Riksdagens kansli den 12 april 1910 kl. 12 m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t beträffande utredning rörande kronans jorddonationer till industrien.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 202, har herr *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta en utredning rörande kronans jorddonationer till industrien, äfvensom därefter vidtaga de åtgärder och, i den mån Riksdagens medverkan kräfvades, till Riksdagen göra de framställningar, som af denna utredning föranledas.

Angående motiveringen till motionen och Andra kammarens tillfälliga utskotts nr 4 yttrande hänvisas till detta utskotts utlåtande.

Utskottets hemställan »att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta en utredning rörande kronans jorddonationer till industrien, äfvensom därefter vidtaga de åtgärder och i den mån Riksdagens medverkan kräfvades, till Riksdagen göra de framställningar, som af denna utredning föranledas», har af Andra kammaren bifallits på det sätt ändrad, att i stället för orden »äfvensom därefter vidtaga» införts orden »äfvensom i den mån utredningen fortskrider vidtaga» samt att orden »och i den mån Riksdagens» utbytts mot orden »och, i fall då Riksdagens».

Ärendet har härefter öfverlämnats till Första kammaren, som hänvisat detsamma till förberedande behandling af sitt första tillfälliga utskott.

Hos Kungl. Maj:t hafva under år 1909 gjorts tre framställningar rörande i motionen omhandlade frågor, nämligen *dels* af telegrafkommissarien C. E. Gustafsson om utredning rörande åbohemmanen under Åkers styckebruk m. m., *dels* af motionären med begäran om undersök-

*Utskottets
yttrande.*

ning rörande statens samtliga jorddonationer för tillgodoseende af industriella ändamål, dels ock af åtskilliga norrländingar genom O. Dalqvist, såvidt anginge rekognitionsskogar och stockfångstprivilegier (den s. k. Norrlandspetitionen).

Dessa framställningar hafva öfverlämnats till kammarkollegium, den första från finansdepartementet med befallning att »häröfver» afgifva utlåtande samt de båda senare från jordbruksdepartementet med befallning att »i detta ärende» afgifva utlåtande.

På grund af dessa remisser har, enligt hvad utskottet inhämtat, inom kammarkollegium påbörjats utredning särskildt hvad angår de under bruk med skattemannarätt upplåtna åbohemmanen; dock att till dessa ej räknas de under bruken skattesålda rekognitionsskogarne, rörande hvilka utredning i annat sammanhang verkstälts inom ämbetsverket. Angående utredningens fortskridande har meddelats följande. »Hvad sålunda angår åbohemmanen, hafva hittills skatteköpsböckerna, skattebrefskoncepterna med tillhörande skatteköpshandlingar med mera för tiden efter år 1700 blifvit delvis genomgångna. Hittills hafva förtecknats omkring 700 dylika åbohemman utom ett otal lägenheter. Mera sällan påträffas härvid hela mantal, mestadels hemman med brutna mindre skattetal såsom $\frac{1}{8}$ -dels och $\frac{1}{4}$ -dels mantal. Synnerlig uppmärksamhet har ägnats åt utredningen om åbornas ursprungliga ställning till bruken samt angående den omständigheten, huruvida åborna godvilligt afstått sin skatteköpsrätt till bruksägares förmån. Med hänsyn till det hart när öfverväldigande antal handlingar, delvis splittrade och inlagda till helt olika serieföljder af handlingar härstädes, som för bedömning af hithörande frågor måste genomgå, har undersökningen icke ens hvad angår åbohemmanen ännu hunnit att afslutas.»

Tillika är afsedt att, sedan, enligt visst formulär*), i kammarkollegium upprättats förteckning, upptagande såvidt möjligt alla dylika åbohemman inom de län, där hemman af ifrågavarande slag äro till finnandes, ut-

* Detta formulär upptager på vänstersidan följande kolumner:

Härad m. m.	Socken	Hemmans och lägenheter namn	Nummer	Mantal	Skattebrefvets datum			Ursprunglig köpare enligt skattebrefvet
					år	månad	dag	

och på högersidan nedanstående kolumner:

Bruket benämning i skattebrefvet	A n t e c k n i n g a r o m å b o r ä t t m. m.
----------------------------------	---

drag af förteckningen i hvad angår hvarje län för sig skola till de respektive länsstyrelserna utställas jämte ett frågeformulär att ifyllas rörande de på frågan om åbornas ställning m. m. inverkan förhållanden, om hvilka handlingar i ämbetsverket ej lämna någon upplysning.

En utredning har sålunda redan satts i verket rörande en del åbohemman och deras åbors rättsliga ställning, en utredning, som utskottet för sin del finner önskvärd.

Utskottet anser vidare önskligt, att utredning måtte verkställas angående de jorddonationer till industrien, om hvilka sådan hittills icke skett, äfvensom rörande möjligheten att, där i särskilda fall utsikt synes förefinnas, återvinna jorddonationer till kronan. Beträffande utsikterna i detta senare afseende anser sig utskottet böra fästa uppmärksamheten på två nyligen meddelade utslag af underdomstolar i Norrbotten, hvarigenom förklarats, att donationsjordar skulle återfalla till kronan. Utskottet vill tillika framhålla, att, enligt kammarkollegii och Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i länen instruktioner, det torde åligga dessa myndigheter att af sig själfva vidtaga åtgärder för återvinnande af kronojord, där myndigheterna anse utsikt därtill förefinnas.

En utredning äfven i de af utskottet senast framhållna afseenden finner utskottet böra föränledas af förenämnda remisser; men vill utskottet i detta sammanhang uttryckligen framhålla, att genom kraftvunnen dom eller eljest lagligen förvärfvad rätt gifvetvis måste lämnas okränk.

Då utredning sålunda redan påbörjats och utan tvifvel kommer att i hvarje fall omfatta de af utskottet här ofvan framhållna synpunkter, samt det ej lär kunna antagas annat, än att Kungl. Maj:t, i den mån utredningen fortskrider, vidtager de åtgärder, hvartill densamma kan föränleda, hemställer utskottet,

att Första kammaren ej måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 12 april 1910.

På utskottets vägnar:

G. LAGERBJELKE.